

NATUURTOETS

UITBREIDING N2-INSTALLATIE ZUIDBROEK

Toetsing aan de Nederlandse natuurwetgeving

In opdracht van: LievenseCSO Milieu B.V.

Opgesteld door: P. Kroon MSc
Projectnr. Natuurbalans: 18-110
Projectnr. LievenseCSO: SOL005628
Datum: 27 augustus 2018

Rapporttitel	
NATUURTOETS UITBREIDING N2-INSTALLATIE ZUIDBROEK Toetsing aan de Nederlandse natuurwetgeving	
Getekend voor akkoord	
Naam en functie van vertegenwoordigingsbevoegde	G. Hoogerwerf directeur-groootaandeelhouder
Handtekening	
Datum	27 augustus 2018

Colofon

© 2018 Natuurbalans - Limes Divergens BV / LievenseCSO Milieu B.V.

Tekst en samenstelling: P. Kroon MSc
Eindverantwoordelijk: Drs. G. Hoogerwerf
Projectnummer Natuurbalans: 18-110
Projectnummer LievenseCSO: SOL005628

In opdracht van: LievenseCSO Milieu B.V.

Wijze van citeren: Kroon, P., 2018. Natuurtoets uitbreiding N2-installatie Zuidbroek. Toetsing aan de Nederlandse natuurwetgeving. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van LievenseCSO en Natuurbalans - Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans - Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans - Limes Divergens BV. LievenseCSO vrijwaart Natuurbalans - Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans - Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP	6
2.1	Ingreeplocatie en onderzoeksgebied	6
2.2	Werkzaamheden en toekomstig gebruik	8
3	ONDERZOEKSMETHODE.....	12
3.1	Bronnenonderzoek.....	12
3.2	Veldonderzoek	12
3.3	Opzet natuurtoets.....	12
4	TOETSING WET NATUURBESCHERMING: ONDERDEEL SOORTENBESCHERMING.....	15
4.1	Vaatplanten en mossen	15
4.2	Vleermuizen	15
4.3	Grondgebonden zoogdieren	15
4.4	Broedvogels.....	17
4.5	Reptielen	20
4.6	Amfibieën	20
4.7	Vissen	20
4.8	Ongewervelden	21
5	TOETSING WET NATUURBESCHERMING: ONDERDEEL GEBIEDSBESCHERMING	23
6	BEOORDELING NATUURNETWERK NEDERLAND.....	24
7	CONCLUSIES	25
7.1	Consequenties natuurwetgeving	25
7.2	Mitigerende maatregelen	26
7.3	Aanbevelingen	27
7.4	Samenvatting	27
7.5	Vervolgonderzoek	27
8	BRONNEN.....	28
	BIJLAGE 1 BOUWPLAN N2-INSTALLATIE	29
	BIJLAGE 2 LIGGING WATERGANGEN OP INGREEPLOCATIE	30

1 INLEIDING

Aanleiding

N.V. Nederlandse Gasunie is voornemens om de N2-installatie Zuidbroek (A-439) uit te breiden. Uitvoering van deze werkzaamheden kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming (Wnb) en tot aantasting van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS).

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde natuurwaarden binnen de invloedssfeer van de ingreep. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Wnb en dient nagegaan te worden of de ingreep past binnen het beleid voor het NNN.

Voor deze ingreep zijn in 2015 en 2016 diverse ecologische quick scans uitgevoerd (Niemeijer 2015, Heijkers 2016a & 2016b, Niemeijer 2016a & 2016b). Deze onderzoeken moeten geactualiseerd worden omdat ze ouder zijn dan 2 jaar op het moment dat er een RO-procedure gaat lopen, de situatie op de ingreeplocatie en in de directe omgeving mogelijk veranderd is en de Flora- en faunawet sinds 1 januari 2017 vervangen is door de Wet natuurbescherming.

Opdrachtformulering

Op verzoek van LievenseCSO Milieu B.V. heeft Natuurbalans - Limes Divergens BV een natuurtoets uitgevoerd waarbij de volgende onderdelen aan bod zijn gekomen:

- de verspreiding van beschermde soorten en habitattypen binnen de invloedssfeer van de ingreep;
- de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen ingreep voortvloeien uit de bepalingen in de Wnb en het NNN.

Doelstelling

De natuurtoets heeft als doel de impact van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten en gebieden vast te stellen, om zo te kunnen bepalen welke mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen dienen te worden en of een ontheffing of vergunning noodzakelijk is. Het natuuronderzoek voldoet aan de eisen zoals deze zijn vastgelegd in de specificatie CSK-14-N "Natuuronderzoek" (N.V. Nederlandse Gasunie, 2015) en aan de recente wetgeving van de Wet natuurbescherming.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 en 5 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de Wet natuurbescherming, respectievelijk toetsing van soorten en van gebieden. In hoofdstuk 6 worden de effecten op het NNN beoordeeld. In hoofdstuk 7 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

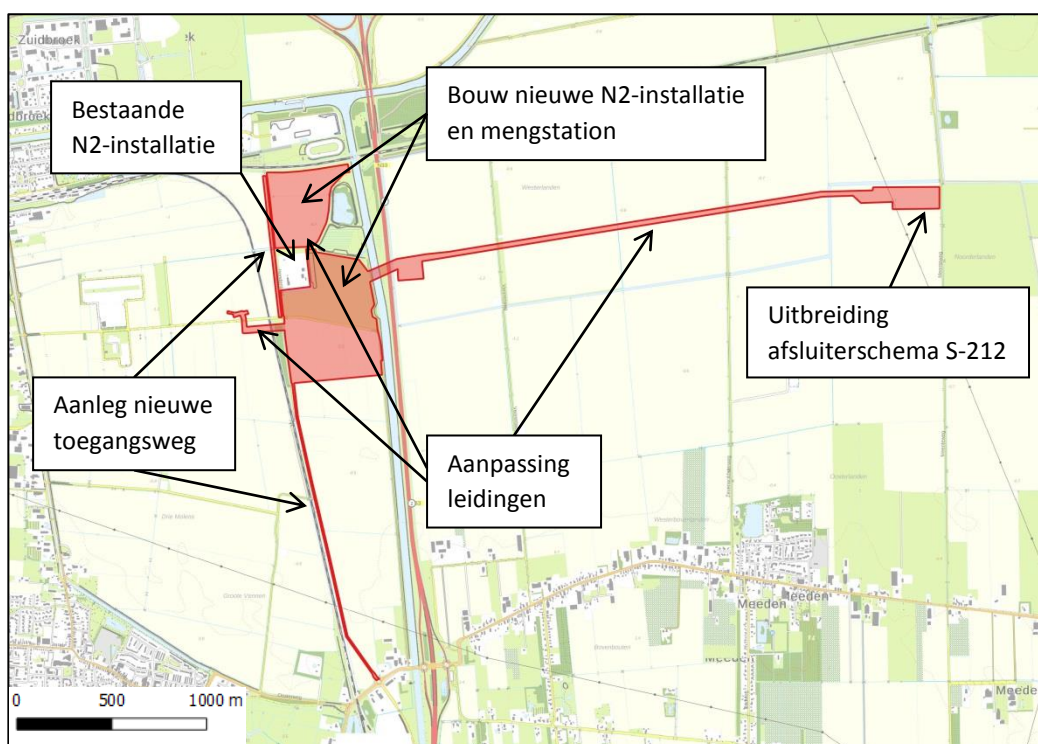
2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

2.1 INGREEPLOCATIE EN ONDERZOEKSGBIED

N.V. Nederlandse Gasunie is voornemens om de N2-installatie Zuidbroek (A-439) uit te breiden. De ingreeplocatie ligt tussen de dorpen Zuidbroek, Muntendam en Meeden in de gemeente Midden-Groningen (figuur 1). Een deel van de werkzaamheden vallen onder het Rijksinpassingsplan (RIP); die werkzaamheden zijn begrensd in figuur 2.

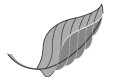
De werkzaamheden bestaan uit drie onderdelen:

1. de bouw van de nieuwe N2-installatie en van een mengstation (zie bijlage 1 voor het bouwplan),
2. de realisatie van een (tijdelijke) toegangsweg,
3. en aanpassingen van omliggende leidingstelsels en afsluiterschema S-212.

Figuur 1. Ligging en begrenzing van de ingreeplocatie tussen de dorpen Zuidbroek, Muntendam en Meeden (gemeente Midden-Groningen). Het onderzoeksgebied bestaat uit de ingreeplocatie en de directe omgeving daarvan.

De ingreeplocatie is gelegen in zeer open agrarisch gebied met vooral akkerbouw. Bomen en struiken zijn schaars op en nabij de ingreeplocatie. Langs de Hondenlaan, waar het noordelijke deel van de nieuwe toegangsweg gerealiseerd gaat worden, stonden tot voor kort bomen. Deze zijn voor het broedseizoen van 2018 gekapt. Eén boom met twee (oude) nesten is nog niet gekapt.

Net buiten de ingreeplocatie is nog een smalle strook bos en een bomenrij aanwezig tussen de Oudeweg en het spoor. Ook ten oosten van de bestaande N2-installatie is een bosje aanwezig rond een kleine plas langs het kanaal.

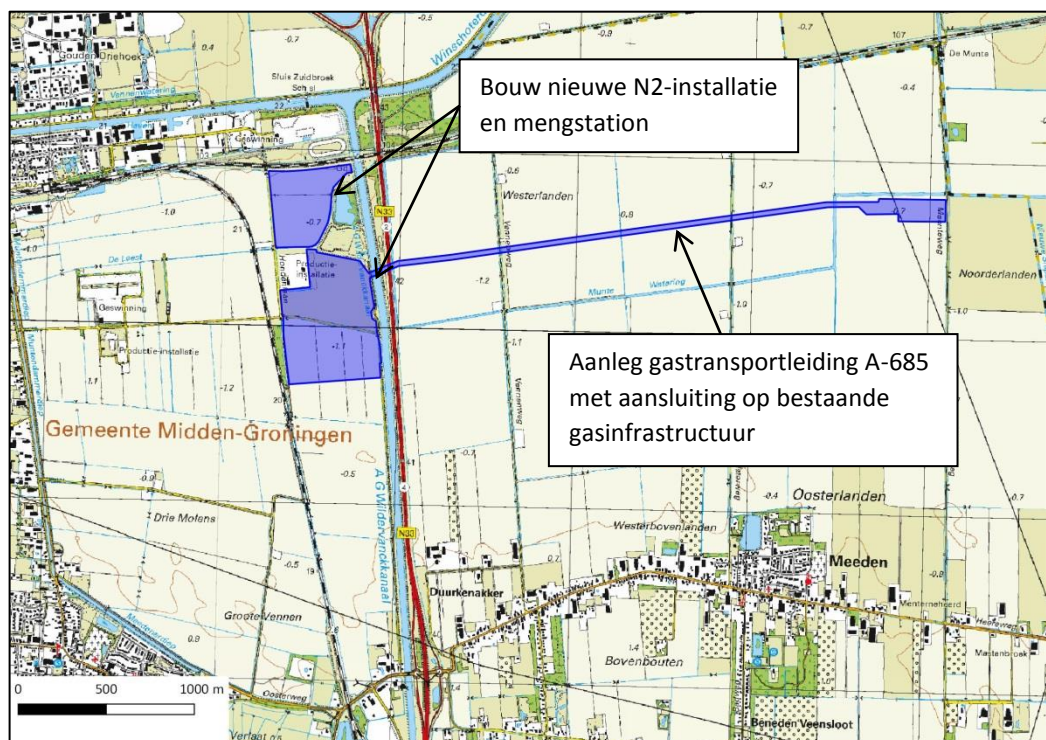
Op een wal direct ten oosten van de huidige N2-installatie is struweel aanwezig.

Op de ingreeplocatie zijn diverse sloten en greppels aanwezig. Op verschillende plekken worden deze doorkruist door de leidingen en de toegangsweg. Ook op en rondom de percelen waar de nieuwe installatie gebouwd gaat worden zijn sloten en greppels aanwezig. De watergangen op de ingreeplocatie zijn weergegeven in Bijlage 2. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de volgende typen watergangen:

- Hoofdwatgang: >10 meter breed
- Sloot: 2-5 meter breed
- Smalle, ondiepe sloot: <2 meter breed, beperkte waterdiepte, mogelijk droogvallend
- Greppel: <2 meter breed, groot deel van het jaar droogstaand

Direct ten zuiden van de huidige N2-installatie is een langgerekte vijver aanwezig.

Foto 1 t/m 5 aan het einde van dit hoofdstuk geven een impressie van de ingreeplocatie.

Figuur 2. Begrenzing van de ingrepen die behoren tot het plangebied van het Rijksinpassingsplan (RIP).

2.2 WERKZAAMHEDEN EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Bouw nieuwe N2-installatie en mengstation

De nieuwe N2-installatie en het mengstation worden gebouwd op percelen ten noorden en oosten van de bestaande installatie (zie bijlage 1). Het struweel op de wal ten oosten van de huidige installatie wordt t.z.t. gerooid.

Realisatie toegangsweg

De nieuwe toegangsweg bestaat uit twee gedeelten: een noordelijk deel parallel aan de Hondenlaan, vanaf de kruising Legeweg – Hondenlaan richting noord en een zuidelijk deel, vanaf de rotonde op de kruising Duurkenakker – Spoorhavenweg tot de kruising Legeweg – Hondenlaan.

Het noordelijke gedeelte van de toegangsweg is in feite een verbreding van de Hondenlaan en vormt de toegang tot de nieuwe N2-installatie ten noorden van de al bestaande N2-installatie. De weg blijft ook na de bouw gehandhaafd.

Op de plek waar de weg voorzien is liggen nu akkers. Op één na zijn de bomen langs de Hondenlaan recentelijk al gekapt (in §4.4 wordt ingegaan op de aanwezige vogelnesten in deze boom). De greppel aan de westzijde van de Hondenlaan wordt gedempt ten behoeve van de aanleg van de toegangsweg. Daar waar de toegangsweg de hoofdwatgang 'De Leest' kruist wordt een brug gebouwd of duiker geplaatst.

Het zuidelijke gedeelte van de toegangsweg wordt aangelegd op akkers. Op enkele plekken kruist de weg smalle ondiepe sloten en greppels. Hier worden duikers in geplaatst. De strook bos tussen het fietspad (Oudeweg) en het spoor blijft ongemoeid. Mogelijk worden wel een aantal bomen gekapt van de bomenrij tussen het fietspad en het spoor.

Aanpassingen leidingstelsels

Rondom de nieuwe N2-installatie worden leidingen aangelegd. Aan de west- en zuidzijde betreft het een verbinding met de bestaande leiding A-650-KR-010, door middel van koppelleiding A-650-01. Op dit korte stuk worden enkele greppels en sloten gepasseerd aan weerszijden van de Legeweg, de Hondenlaan en het spoor. Mogelijk worden nog bomen en struiken gekapt aan de noordzijde van de smalle strook met bos tussen de spoorlijn en de Oudeweg.

Tussen de bestaande en de nieuwe N2-installatie worden twee N2-leidingen aangelegd. Deze kruisen de hoofdwatgang 'De Leest' door middel van een nieuw aan te leggen dam met duiker. Hiervoor wordt de watgang tijdelijk verlegd.

Aan de oostzijde wordt over een lengte van ca. 4 kilometer een leiding (A685) aangelegd naar schema S-212. Deze leiding komt grotendeels in akkers te liggen. Het A.G. Wildervanckkanaal en de naastliggende provinciale weg N33 worden gepasseerd met een gestuurde boring (HDD). De rest van de leiding wordt aangelegd middels een open ontgraving. Daarbij worden watergangen tijdelijk gedempt ter plaatse van de werkstrook over een lengte van ca. 20 meter. De hoofdwatgang 'Munte Watering' wordt twee keer doorkruist. Daarnaast worden enkele kleinere sloten en greppels gepasseerd (zie bijlage 2).

Na aanleg van de leidingen wordt de ingreeplocatie weer in gebruik genomen als akker. Alleen afsluiterlocatie Meeden (S-212) wordt uitgebreid.

Uitvoeringsperiode

De werkzaamheden zijn gepland in de periode 1 september 2018 – 31 december 2022.

Foto 1. Hondenlaan, kijkrichting noord. Op één na zijn alle bomen hier gekapt. In deze boom bevinden zich twee oude nesten (zie §4.4). Aan de linkerzijde van de weg wordt de nieuwe toegangsweg aangelegd, aan de rechterzijde is de nieuwe N2-installatie voorzien.

Foto 2. Struweel en ruigte op wal aan oostzijde van bestaande N2-installatie.

Foto 3. Oudeweg, gezien vanaf de Legeweg richting zuid.

Foto 4. Strook aan westzijde Hondenlaan waar een nieuwe toegangsweg voorzien is. Bezien vanaf de Legeweg, kijkend richting noord.

Foto 5. Open akkergebied in oostelijk deel ingreepgebied waar gewerkt wordt aan leidingen. Bezien vanaf de Vennenweg, kijkend in oostelijke richting.

---

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 BRONNENONDERZOEK

Voor het onderzoek zijn archiefgegevens verzameld van beschermde planten en dieren in de omgeving van de ingreeplocatie. In de eerste plaats is hiervoor de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP) geraadpleegd. Deze databank bevat waarnemingen van beschermde en zeldzame planten en dieren in Nederland. De NDFP-aanvraag is gedaan op 7 mei 2018 en bevat alle waarnemingen van beschermde soorten over de afgelopen 10 jaar.

3.2 VELDONDERZOEK

Op 8 mei 2018 is de ingreeplocatie door P. Kroon onderzocht op het actuele voorkomen van beschermde soorten. Aan de hand van de aanwezige biotopen is ingeschat welke functie de ingreeplocatie vervult voor beschermde soorten. Aanvullend is op basis van uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten bepaald of het voorkomen van andere beschermde soorten verwacht kan worden en of nader onderzoek noodzakelijk is.

3.3 OPZET NATUURTOETS

Toetsing aan de Wet natuurbescherming: onderdeel soortenbescherming

Door middel van een effectanalyse wordt onderzocht of de voorgenomen ingreep leidt tot negatieve effecten op beschermde soorten. Daarbij wordt in de Wnb onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes:

- 1) Soorten Vogelrichtlijn (§ 3.1 Wnb): alle van nature in Nederland in het wild levende vogels.
- 2) Soorten Habitatrichtlijn (§ 3.2 Wnb): alle soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn, bijlage I en II van het Verdrag van Bern en bijlage II van het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.
- 3) Andere soorten (§ 3.3 Wnb): alle soorten die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden met uitzondering van vrijstellingen.

Indien uit de effectanalyse blijkt dat er een kans is op overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb zijn vervolgstappen nodig:

- a) Treffen van maatregelen om negatieve effecten te voorkomen.
- b) Werken volgens een goedgekeurde gedragscode.
- c) Aanvragen van een ontheffing van de Wnb.

a. Treffen van maatregelen

Door het treffen van maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen, verminderd of hersteld. Daarbij kan het gaan om mitigerende maatregelen (voorkomen of verminderen van effecten of herstel op de locatie van handeling) of om compenserende maatregelen (herstel of verbetering op een andere locatie).

b. Werken volgens goedgekeurde gedragscode

Handelingen in het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting leiden niet tot overtreding van verbodsbepalingen uit artikel 3.1, 3.5 en 3.10 indien deze handelingen aantoonbaar worden uitgevoerd conform een goedgekeurde gedragscode. In dat geval is geen ontheffing nodig.

c. Ontheffing Wnb ten aanzien van beschermde soorten

Kan overtreding van verbodsbepalingen - ondanks voorgaande stappen - niet geheel worden voorkomen en geldt er geen vrijstelling, dan is ontheffing van de verbodsbepalingen nodig. Een ontheffing kan uitsluitend worden verleend onder de volgende voorwaarden:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing.
2. Er is sprake van een wettelijk belang.
3. Er is geen verslechtering/afbreuk van de staat van instandhouding van beschermde soorten.

Mocht een ontheffing nodig zijn, dan geldt voor projecten van Gasunie dat een ontheffing Wnb aangevraagd dient te worden bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). RVO is het bevoegd gezag voor handelingen die vallen onder Rijksbevoegdheden.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming: onderdeel gebiedsbescherming

Door middel van een voortoets wordt bepaald of er voor de voorgenomen ingreep een vergunningplicht geldt ex artikel 2.7 van de Wnb. In de voortoets worden de volgende vragen beantwoord:

1. Ligt een Natura 2000-gebied binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep?
2. Wat zijn de mogelijke negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied in kwestie?
3. Kan de ingreep, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied:
  - a. de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied verslechteren?
  - b. een (significant) verstorend effect hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen?

Uiteindelijk wordt in voorliggende natuurtoets een antwoord gegeven op de vraag of een vergunning op de Wnb vereist is en zo ja, middels welke toets een verlening daarvan dient te worden beoordeeld; een *verslechteringstoets* of een *passende beoordeling*. De vergunning dient aangevraagd te worden bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Indien mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn om schade te verzachten of te compenseren, houdt dat per definitie in dat er een kans is op significant negatieve effecten. In dat geval dient voor uitvoering van de ingreep een vergunning aangevraagd te worden.

Beoordeling Natuurnetwerk Nederland

Bij ingrepen in de NNN geldt de 'nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat ruimtelijke ingrepen in beginsel niet toegestaan zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken of waarden van een gebied binnen de NNN significant wordt aangetast. De ingreep kan alleen plaatsvinden als er geen

---

reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. In dat geval dienen de negatieve effecten gemitigeerd worden.

Voor het bepalen van de effecten op het NNN worden de volgende stappen doorlopen:

1. Vindt de voorgenomen ingreep plaats binnen de begrenzing van het NNN?
2. Is er een kans op significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN?
3. Zo ja, zijn er maatregelen mogelijk om negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden te voorkomen.

4 TOETSING WET NATUURBESCHERMING: ONDERDEEL SOORTENBESCHERMING

4.1 VAATPLANTEN EN MOSSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de NDFF blijkt dat er geen beschermde planten voorkomen op de ingreeplocatie en in de directe nabijheid daarvan. Ook bij het veldonderzoek zijn deze niet aangetroffen. Op basis van expert judgement kan worden gesteld dat er op de ingreeplocatie geen streng beschermde planten- en mossensoorten voorkomen, omdat de ter plaatse heersende omstandigheden niet geschikt zijn om als groeiplaats voor deze soorten te fungeren.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vaatplanten en mossen worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor vaatplanten en mossen is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

4.2 VLEERMUIZEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Blijkens de gegevens uit de NDFF komen diverse algemene vleermuissoorten voor in de omgeving van de ingreeplocatie, namelijk gewone dwergvleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger.

Aangezien op de werkterreinen geen gebouwen of geschikte bomen (oudere bomen met holten en spleten) aanwezig zijn is aantasting van verblijfplaatsen van vleermuizen niet aan de orde.

Belangrijke vliegroutes voor vleermuizen zijn op voorhand uit te sluiten. In het gebied ontbreken aaneengesloten opgaande begroeiingen, die een verbinding vormen tussen (potentiële) verblijfplaatsen en foerageergebieden.

Omdat de ingreeplocatie gelegen is in zeer open agrarisch gebied vormt het geen essentieel foerageergebied van vleermuizen.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vleermuizen worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor vleermuizen is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

4.3 GRONDGEBONDEN ZOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De NDFF bevat waarnemingen van diverse grondgebonden zoogdieren. Voor de meeste van deze soorten geldt een algemene vrijstelling op de Wnb (uitgezonderd de zorgplicht). Waargenomen soorten zonder vrijstelling zijn: otter, das, eekhoorn en steenmarter.

De otter is een keer waargenomen in 2016. Het betrof een doodgereden dier op de provinciale weg N33 ter hoogte van de kruising van het A.G. Wildervanckkanaal met het Winschoterdiep. Van otters worden regelmatig zwerfende exemplaren aangetroffen op grote afstand van het bekende verspreidingsgebied met bestendige populaties. Waarschijnlijk is dat ook van toepassing op deze waarneming, aangezien in het grootste deel van de provincie Groningen zelden otters worden waargenomen.

Ook das komt schaars voor in de provincie Groningen, zeker in de open akkergebieden is de soort vrijwel afwezig. De NDFF bevat enkele waarnemingen van dassen ten noorden van het Winschoterdiep. Het betreft merendeels doodgereden exemplaren die gevonden zijn langs de snelweg A7. Ten zuiden van het Winschoterdiep, is in de wijde omgeving van de ingreeplocatie geen aanwezigheid van das bekend. Er is alleen een oude waarneming uit 2002 van das in het dorpje Meeden. Gezien het ontbreken van waarnemingen en het ontbreken van geschikt leefgebied is het onwaarschijnlijk dat de das voorkomt op de ingreeplocatie.

Eekhoorn is alleen bekend van de bomenrijkere bebouwde kommen rondom de ingreeplocatie. De ingreeplocatie zelf is door het vrijwel ontbreken van bomen ongeschikt als leefgebied voor deze soort.

Steenmarters worden regelmatig waargenomen in de omgeving van de ingreeplocatie. De soort komt vooral voor in de nabijheid van bebouwing en in kleinschalig cultuurlandschap. Open akkergebied is minder in zwang als leefgebied, maar gezien het grote aanpassingsvermogen van de soort kan aanwezigheid hier niet geheel worden uitgesloten.

Verblijfplaatsen van steenmarter bevinden zich meestal in gebouwen (zolders, kruipruimtes), holttes in bomen, takkenhopen of dichte struwelen. Dergelijke objecten zijn vrijwel geheel afwezig op de ingreeplocatie. Alleen de smalle strook bos tussen de Oudeweg en de spoorlijn en de wal met struweel direct ten oosten van de huidige N2-installatie voldoet hieraan.

De ingreeplocatie kan in gebruik zijn als foerageergebied van steenmarter. Er is echter geen sprake van essentieel foerageergebied op de ingreeplocatie omdat er in de nabijheid voldoende alternatief foerageergebied aanwezig is.

Negatieve effecten van de ingreep

Er zijn geen negatieve effecten op beschermde grondgebonden zoogdieren. Als ze al voorkomen op de ingreeplocatie, dan gaat het om lage aantallen. Verblijfplaatsen ontbreken in het open akkergebied. De ingreeplocatie kan wel een functie als foerageergebied hebben. Dit betreft geen essentieel foerageergebied omdat dezelfde biotopen als op de ingreeplocatie in de omgeving daarvan ook ruimschoots aanwezig zijn.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van grondgebonden zoogdieren worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor grondgebonden zoogdieren is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

4.4 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van maart tot en met juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 3.1 van de Wnb en zijn daardoor beschermd.

Een nest is de plek die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van het begrip 'nest' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd, dus ook buiten het broedseizoen. Zo vallen de nesten van roofvogels, uilen (met uitzondering van bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek het hele jaar onder de definitie van 'voortplantingsplaats of rustplaats' in art. 3.1 van de Wnb¹. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van 'nesten, rustplaatsen of voortplantingsplaatsen' zoals benoemd in artikel 3.1 van de Wnb. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Er zijn op en nabij de ingreeplocatie geen nesten aanwezig van vogels die zijn opgenomen op de lijst van soorten met een jaarrond beschermd nest. Geschikte nestlocaties voor deze vogelsoorten ontbreken, met als voornaamste reden dat er nauwelijks bomen en geen gebouwen aanwezig zijn op de ingreeplocatie.

Langs de Hondenlaan is bij de recente bomenkap één boom met daarin twee nesten gespaard (figuur 3, foto 1). Mogelijk betreft het oude nesten van zwarte kraai of roek. Ten tijde van het veldbezoek waren de nesten niet in gebruik. Dergelijke oude nesten kunnen opnieuw in gebruik worden genomen door kraaiachtigen of worden overgenomen door (roof)vogelsoorten waarvan het nest jaarrond beschermd is. Als de boom niet op korte termijn gekapt wordt, dan zal opnieuw gecontroleerd moeten worden of het nest niet in gebruik genomen is.

In de Groningse akkergebieden, waartoe ook de ingreeplocatie behoort, komen enkele landelijk zeer zeldzame broedvogels voor, namelijk grauwe kiekendief, kwartelkoning en grauwe gors. Er is een kleine maar wezenlijke kans dat deze soorten (broedend) aanwezig zijn op de ingreeplocatie. Tijdens het veldonderzoek is een jagende grauwe kiekendief waargenomen op een graslandperceel direct ten oosten van afsluiterschema S-212. Dit dier vloog uiteindelijk met prooi ver weg in noordwestelijke richting. Het meenemen van een prooi is een teken dat deze vogel een nest met jongen heeft. In dit specifieke geval ligt het nest waarschijnlijk niet op de ingreeplocatie omdat de vogel ver van de ingreeplocatie weg vloog.

---

¹ De voormalige lijst van soorten met een jaarrond beschermd nest blijft vooralsnog onveranderd, met uitzondering van provincie Limburg, die een andere lijst heeft opgenomen in haar beleidsregels.

Vanwege de (zeer) ongunstige staat van instandhouding van deze soorten is er sprake van zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die rechtvaardigen dat de nesten van deze soorten jaarrond beschermd zijn. Nader onderzoek is nodig om te bepalen of deze nesten ook aanwezig zijn op of nabij de ingreeplocatie.

Op de ingreeplocatie komen verder nesten voor van vogelsoorten waarvan de nesten alleen beschermd zijn gedurende de broedperiode. Alle delen van de ingreeplocatie komen hiervoor in aanmerking.

Op plekken waar nog bomen en struiken aanwezig zijn, zoals langs de Oudeweg, kunnen diverse vogelsoorten broeden. Bij het veldonderzoek zijn hier soorten als zwartkop, merel, tijftjaf, winterkoning en vink aangetroffen. In de rij essen langs de Oudeweg is tijdens het veldonderzoek een nest van houtduif aangetroffen (figuur 3).

Watervogels als wilde eend, waterhoen, meerkoet en knobbelzwaan zijn aanwezig in de watergangen op de ingreeplocatie. Tijdens het veldonderzoek zijn diverse nesten aangetroffen van watervogels (figuur 3).

Op de akkers komen diverse vogelsoorten voor. Het betreft onder andere gele kwikstaart, veldleeuwerik en graspieper. Ook zijn soorten aanwezig van wat ruigere vegetatie op bijv. braakliggende akkerstroken, zoals grasmus, kneu en putter.

Figuur 3. Locaties waar vogelnesten aangetroffen zijn tijdens het veldonderzoek.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Tijdens de aanlegfase kan het uitvoeren van werkzaamheden in het broedseizoen op alle delen van de ingreeplocatie leiden tot beschadiging van nesten van broedende vogels.

Tijdens de gebruiksfase kan het veranderende grondgebruik van invloed zijn op de staat van instandhouding van de zeldzame soorten grauwe kiekendief, kwartelkoning en grauwe gors. Om dat effect goed te kunnen beoordelen is nader onderzoek nodig.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige broedvogels. Dat loopt globaal van maart t/m juli, maar in het kader van de Wnb wordt geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Als het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen te werken kunnen maatregelen worden getroffen om de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te maken en te houden voor vogels om er te broeden. Dergelijke maatregelen dienen uitsluitend voor het voorkómen van vestiging, niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen. Op deze wijze wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op het werkterrein, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden.

Een mogelijke maatregel is het verwijderen van bomen en struiken op de ingreeplocatie en het kort houden van overige vegetaties. De op de ingreeplocatie voorkomende vogelsoorten van akkers en graslanden kunnen echter juist ook broeden op terreinen met korte vegetatie of braakliggende grond. Om broedgevallen van deze soorten te voorkomen zijn aanvullende, arbeidsintensieve maatregelen nodig, startend voorafgaand aan het broedseizoen tot aan het moment van uitvoering van de werkzaamheden of mogelijk ook nog gedurende de uitvoering van de werkzaamheden. Hierbij moet gedacht worden aan maatregelen waarbij vogels permanent of zeer frequent verstoord worden op de ingreeplocatie, zodat vestiging verhinderd wordt. Dit kan bijvoorbeeld door het plaatsen van linten en het frequent betreden van de ingreeplocatie.

Het toepassen van dergelijke maatregelen is maatwerk. Indien dit noodzakelijk is, zal in overleg met de opdrachtgever nader bepaald moeten worden wat voor de aanwezige situatie passende maatregelen zijn.

Eventueel kan de Werkgroep Grauwe Kiekendieven bij de opdracht worden betrokken. Zij kunnen aangeven of in de akker (potentiele) nestlocaties van de zeldzame akkervogels liggen, zodat de planning van de werkzaamheden daarop kan worden aangepast.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Voor grauwe kiekendief, kwartelkoning en grauwe gors is nader onderzoek nodig naar aanwezigheid van nestlocaties binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Indien de werkzaamheden invloed kunnen hebben op nesten van deze soorten dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd, waarin wordt onderzocht of de betreffende soort zelfstandig een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval, dan kunnen de werkzaamheden gevolgen hebben voor de staat van instandhouding van deze soorten en kan een ontheffing voor deze soorten nodig zijn.

Komt de staat van instandhouding niet in gevaar, dan worden verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vogels niet overtreden, mits de voorgestelde mitigerende maatregelen worden getroffen. Een ontheffing van de Wnb voor vogels is in dat geval niet aan de orde.

4.5 REPTIELEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de directe omgeving van de ingreeplocatie zijn geen archiefwaarnemingen bekend van reptielen. Mede op basis van het ontbreken van geschikte reptielbiotopen, zoals heide, heischrale graslanden of goed ontwikkelde bosranden, kan worden aangenomen dat beschermde reptielen niet op de ingreeplocatie voorkomen.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van reptielen worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor reptielen is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

4.6 AMFIBIEËN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De NDFF bevat geen waarnemingen van beschermde amfibiesoorten uit de omgeving van de ingreeplocatie. Op grond van de aanwezig biotopen worden deze ook niet verwacht. In de sloten zijn tijdens het veldonderzoek alleen algemene soorten als bastaardkikker en gewone pad aangetroffen.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van amfibieën worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor amfibieën is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

4.7 VISSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Van de ingreeplocatie en de omgeving daarvan zijn geen beschermde vissoorten bekend, afgaand op de informatie uit de NDFF, de Vissenatlas Groningen Drenthe (Brouwer et al. 2008) en de voor eerdere quick scans uitgevoerde veldbezoeken. Wel komen algemene vissoorten voor als blankvoorn en tiendoornige stekelbaars. Grotere dichtheden aan vis en aanwezigheid van meerdere vissoorten is alleen te verwachten in de grotere watergangen die jaarrond water bevatten. Dit betreft in ieder geval de sloten en hoofdwatgangen en mogelijk ook de ondiepe, smalle sloten zoals aangegeven in Bijlage 1.

Negatieve effecten van de ingreep

Er zijn geen negatieve effecten op beschermde vissoorten omdat deze ontbreken op de ingreeplocatie. Werkzaamheden in de grotere watergangen, zoals dempen of tijdelijk droogpompen van de watergang, kunnen leiden tot negatieve effecten op algemene vissen.

Als de werkzaamheden betrekking hebben op greppels of ondiepe sloten die niet jaarrond water bevatten, dan zijn er geen negatieve effecten omdat op dergelijke plekken geen of nauwelijks vis aanwezig is.

Bij hoofdwatergangen en sloten die jaarrond water bevatten kan wel een negatief effect optreden. Dit is het geval als de werkzaamheden de watergang over een lengte van meer dan 20 meter beïnvloeden. Bij kleinere lengtes is het effect van de werkzaamheden nihil omdat de hoeveelheid vis die aanwezig is binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden laag is en omdat de aanwezige vissen eenvoudig zelf weg kunnen zwemmen bij de start van de werkzaamheden.

Voorkómen van negatieve effecten

In het kader van de zorgplicht, die ook geldt voor algemene soorten, is het noodzakelijk om het dempen van de watergang ten westen van de Hondenlaan (zie foto 1) onder ecologische begeleiding uit te voeren. Die begeleiding houdt in dat, voordat de watergang wordt droog gepompt of gedempt, aanwezige vissen worden weggevangen en verplaatst naar een locatie verderop in de sloot buiten de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep. Dit wegvangen dient bij voorkeur te gebeuren in de periode september – oktober, buiten de periode van voortplanting of overwintering. Om te voorkomen dat vissen terugkeren tijdens de werkzaamheden, dient het wegvangen plaats te vinden na het afdammen van de sloot. Het dempen dient vervolgens plaats te vinden in de richting van open water, zodat eventueel achtergebleven vissen nog kunnen ontsnappen.

Ecologische begeleiding is ook aan de orde bij doorkruisingen van watergangen wanneer deze watergangen jaarrond water bevatten en de werkzaamheden de watergang over een lengte van meer dan 20 meter beïnvloeden. Mogelijk is dit aan de orde bij het tijdelijk verleggen van de hoofdwatergang 'De Leest' voor de aanleg van twee N2-leidingen tussen de bestaande en de nieuwe N2-installatie.

Bij kruisingen die een watergang over een lengte van minder dan 20 meter beïnvloeden zijn de negatieve effecten ten aanzien van vissen nihil wanneer in de richting van open water wordt gewerkt. Eventueel aanwezige dieren kunnen dan zelf wegzwemmen tot buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Op basis van de door de opdrachtgever verstrekte werkbeschrijving is dit van toepassing op alle plekken waar watergangen gekruist worden door de nieuwe toegangsweg en de aan te leggen leidingen rondom de N2-installaties (uitgezonderd de hierboven genoemde N2-leidingen).

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vissen worden niet overtreden, mits voorgestelde mitigerende maatregelen worden getroffen. Een ontheffing van de Wnb voor vissen is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

4.8 ONGEWERVELDEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Van beschermde dagvlinders, libellen of overige ongewervelden zijn geen populaties bekend op de ingreeplocatie en deze worden er ook niet verwacht. Reden daarvoor is dat de habitatkwaliteit ter plaatse van de ingreeplocatie van marginale kwaliteit is, waardoor de locatie geen essentieel onderdeel uitmaakt van het leefgebied van beschermde ongewervelden. De gunstige staat van instandhouding van beschermde ongewervelden komt niet in gevaar.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van ongewervelden worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor ongewervelden is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

5 TOETSING WET NATUURBESCHERMING: ONDERDEEL GEBIEDSBESCHERMING

De ingreeplocatie ligt ruim buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden. Op ca. 10 kilometer ten westen van de ingreeplocatie ligt het Natura 2000-gebied Zuidlaardermeer. Op ca. 15 kilometer ten zuidwesten ligt het Natura 2000-gebied Drentsche Aa. Het Natura 2000-gebied Waddenzee ligt op 15-20 kilometer ten noorden en noordoosten van de ingreeplocatie. Een direct effect van de werkzaamheden op deze Natura 2000-gebieden is hiermee uitgesloten.

In voorliggende natuurtoets is geen beoordeling uitgevoerd naar de eventuele externe werking op Natura 2000-gebieden door emissie van NO_x bij de bouwactiviteiten en bij het functioneren van de nieuwe N_2 -installatie. Door middel van een AERIUS-calculatie dient nader bepaald te worden of er sprake is van effecten door NO_x -emissie. Deze berekening wordt afzonderlijk van deze natuurtoets uitgevoerd.

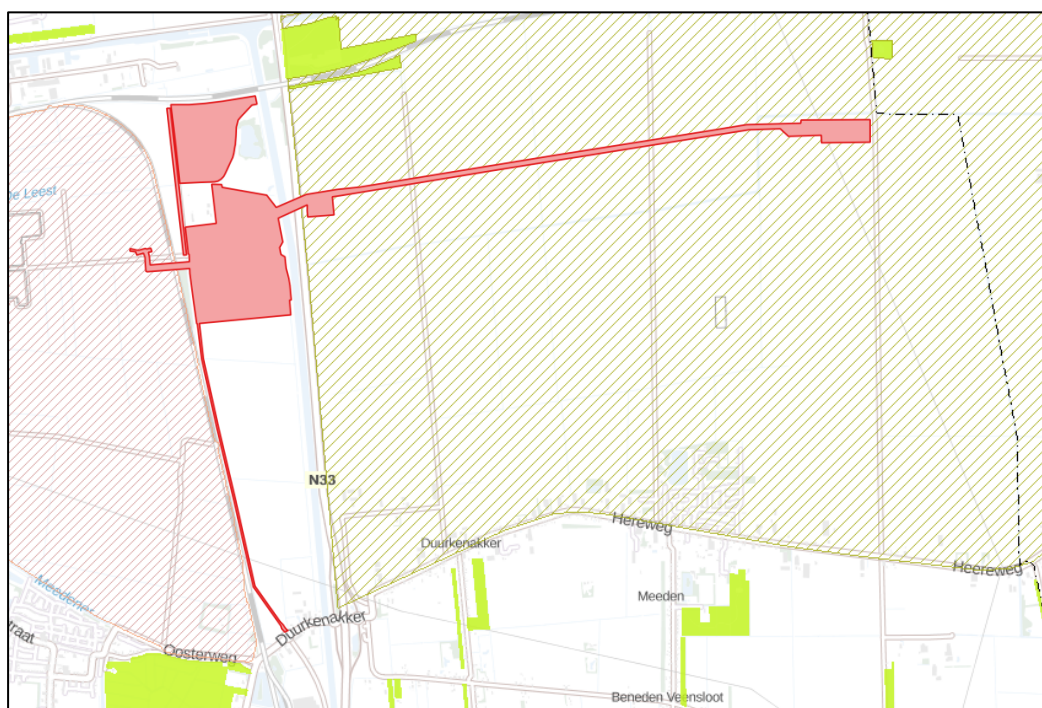
6 BEOORDELING NATUURNETWERK NEDERLAND

In de provincie Groningen is het NNN (ofwel de EHS) vastgelegd in de Omgevingsverordening Groningen. De ingreeplocatie ligt buiten de EHS (figuur 4). Aangezien in de provincie Groningen geen externe werking voor de EHS geldt, is er bij realisatie van de ingreep geen kans op aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Verdere toetsing is niet nodig.

Buiten het NNN zijn gebieden aangewezen voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Het gebied ten westen van de spoorlijn is aangewezen als 'Open akkerland', het gebied ten oosten van het A.G. Wildervanckanaal is aangewezen als 'Droge dooradering'.

Op deze plekken is aanleg van leidingen voorzien. Na afloop van de werkzaamheden wordt het terrein hier teruggebracht in de oorspronkelijke staat. Uitzondering hierop, over een klein oppervlak, is de uitbreiding van het afsluiterschema S-212.

De werkzaamheden leiden dus niet tot grootschalige en blijvende verandering in het landschap en hebben geen negatief effect op de actuele of nog te ontwikkelen ecologische en landschappelijke waarden van de leefgebieden 'Open akkerland' en 'Droge dooradering'.

Figuur 4. De ligging van de ingreeplocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de leefgebieden 'Open akkerland' en 'Droge dooradering'. De groene vlakken betreft NNN-Natuur aanpassingsgebied, het rood gearceerde gebied ten westen van de spoorlijn betreft 'Open akkerland' en het geel gearceerde gebied ten oosten van het A.G. Wildervanckanaal betreft 'Droge dooradering'.

7 CONCLUSIES

7.1 CONSEQUENTIES NATUURWETGEVING

Wet natuurbescherming – onderdeel soortenbescherming

- Voor grauwe kiekendief, kwartelkoning en grauwe gors is nader onderzoek nodig om duidelijk te maken of de werkzaamheden gevolgen kunnen hebben voor de staat van instandhouding van deze soorten.
- Het verspreidingsbeeld van overige beschermde soorten op de ingreeplocatie en binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep is actueel en compleet.
- Binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep kunnen de volgende beschermde soorten voorkomen: vogels (gedurende het broedseizoen) en vissen (algemene zorgplicht).
- Negatieve effecten kunnen worden voorkomen door het treffen van mitigerende maatregelen voorafgaand of tijdens de werkzaamheden. Deze zijn opgenomen in de volgende paragraaf.
- Indien uit nader onderzoek blijkt dat de werkzaamheden geen gevolgen hebben voor de gunstige staat van instandhouding van grauwe kiekendief, kwartelkoning en grauwe gors, en de voorgestelde mitigerende maatregelen uit paragraaf 0 worden uitgevoerd, wordt overtreding van verbodsbepalingen uit artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb voorkomen.
- Indien de werkzaamheden wel gevolgen kunnen hebben voor de gunstige staat van instandhouding van grauwe kiekendief, kwartelkoning en/of grauwe gors, kan een ontheffing voor die soorten aan de orde zijn.

Wet natuurbescherming – onderdeel gebiedsbescherming

- De ingreeplocatie ligt ruim buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden. Een direct effect van de werkzaamheden op deze Natura 2000-gebieden is hiermee uitgesloten.
- Er is bij de natuurtoets beoordeling uitgevoerd naar de eventuele externe werking op Natura 2000-gebieden door emissie van NOx bij de bouwactiviteiten en bij het functioneren van de nieuwe N2-installatie. Met behulp van de AERIUS-calculator kan nader bepaald worden of er sprake is van effecten door NOx-emissie. Die berekening wordt afzonderlijk van deze natuurtoets uitgevoerd.

Natuurnetwerk Nederland

- De ingreeplocatie ligt geheel buiten de begrenzing van het NNN. Er is geen kans op significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.
- De locaties waar leidingen aangelegd gaan worden liggen wel in gebieden die aangewezen zijn voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De werkzaamheden leiden echter niet tot grootschalige en blijvende verandering in het landschap en hebben geen negatief effect op de actuele of nog te ontwikkelen ecologische en landschappelijke waarden van de leefgebieden 'Open akkerland' en 'Droge dooradering'.

7.2 MITIGERENDE MAATREGELEN

T.a.v. vogels waarvan de nesten beschermd zijn gedurende het broedseizoen

- De werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen (globaal maart t/m juli).
- Als het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen te werken kunnen maatregelen worden getroffen om de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te maken en te houden voor vogels om er te broeden. Dergelijke maatregelen dienen uitsluitend voor het voorkómen van vestiging, niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen. Op deze wijze wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op het werkterrein, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden.
  - Een mogelijke maatregel is het verwijderen van bomen en struiken op de ingreeplocatie en het kort houden van overige vegetaties. De op de ingreeplocatie voorkomende vogelsoorten van akkers en graslanden kunnen echter juist ook broeden op terreinen met korte vegetatie of braakliggende grond. Om broedgevallen van deze soorten te voorkomen zijn aanvullende, arbeidsintensieve maatregelen nodig, startend voorafgaand aan het broedseizoen tot aan het moment van uitvoering van de werkzaamheden of mogelijk ook nog gedurende de uitvoering van de werkzaamheden. Hierbij moet gedacht worden aan maatregelen waarbij vogels permanent of zeer frequent verstoord worden op de ingreeplocatie, zodat vestiging verhinderd wordt. Dit kan bijvoorbeeld door het plaatsen van linten en het frequent betreden van de ingreeplocatie.
  - Het toepassen van dergelijke maatregelen is maatwerk. Indien dit noodzakelijk is zal in overleg met de opdrachtgever nader bepaald moeten worden wat voor de aanwezige situatie passende maatregelen zijn.
  - Eventueel kan de Werkgroep Grauwe Kiekendieven bij de opdracht worden betrokken. Zij kunnen aangeven of in de akker (potentiele) nestlocaties van de zeldzame akkervogels liggen, zodat de planning van de werkzaamheden daarop kan worden aangepast.

T.a.v. vissen

- In het kader van de zorgplicht, die ook geldt voor algemene soorten, is het noodzakelijk om het dempen van de watergang ten westen van de Hondenlaan (zie foto 1) onder ecologische begeleiding uit te voeren. Die begeleiding houdt in dat, voordat de watergang wordt droog gepompt of gedempt, aanwezige vissen worden weggevangen en verplaatst naar een locatie verderop in de sloot buiten de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep. Dit wegvangen dient bij voorkeur te gebeuren in de periode september – oktober, buiten de periode van voortplanting of overwintering. Om te voorkomen dat vissen terugkeren tijdens de werkzaamheden, dient het wegvangen plaats te vinden na het afdammen van de sloot. Het dempen dient vervolgens plaats te vinden in de richting van open water, zodat eventueel achtergebleven vissen nog kunnen ontsnappen.
- Ecologische begeleiding is ook aan de orde bij doorkruisingen van watergangen wanneer deze watergangen jaarrond water bevatten en de werkzaamheden de watergang over een lengte van meer dan 20 meter beïnvloeden. Mogelijk is dit aan de orde bij het tijdelijk verleggen van de hoofdwatergang ‘De Leest’ voor de aanleg van twee N2-leidingen tussen de bestaande en de nieuwe N2-installatie.
- Bij kruisingen die een watergang over een lengte van minder dan 20 meter beïnvloeden zijn de negatieve effecten ten aanzien van vissen nihil wanneer in de richting van open water wordt gewerkt. Eventueel aanwezige dieren kunnen dan zelf wegzwemmen tot buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Op basis van de door de opdrachtgever

verstrekke werkbeschrijving is dit van toepassing op alle plekken waar watergangen gekruist worden door de nieuwe toegangsweg en de aan te leggen leidingen rondom de N2-installaties (uitgezonderd de hierboven genoemde N2-leidingen).

7.3 AANBEVELINGEN

- Om de mitigerende maatregelen te borgen wordt aanbevolen om deze op te nemen in een ecologisch werkprotocol. Uitvoering van de mitigerende maatregelen is nodig om overtreding van de Wnb te voorkomen.

7.4 SAMENVATTING

In onderstaande tabel is een samenvatting gegeven van de resultaten van de natuurtoets. De kleuren geven aan of specifiek aandacht besteed moet worden aan de aanwezige natuurwaarden.

GROEN	: geen problemen, de werkzaamheden kunnen zonder meer worden uitgevoerd.
ORANJE	: attentie vereist: de werkzaamheden zijn gebonden aan een periode of wijze van uitvoer.
ROOD	: de werkzaamheden kunnen pas worden uitgevoerd na het treffen van mitigerende maatregelen.
PAARS	: voor uitvoering van de werkzaamheden is een ontheffing nodig.

NATUURWAARDEN	NEGATIEVE EFFECTEN ALS GEVOLG VAN DE INGREEP	MITIGERENDE MAATREGELEN	ONTHEFFING NODIG?
WNB: SOORTENBESCHERMING			
Vogels	Kans op effect op staat van instandhouding van enkele soorten; Verstoring in broedseizoen	Werken buiten broedseizoen voor vogels (dat globaal loopt van maart t/m juli), of mitigerende maatregelen treffen, startend vóór aanvang broedseizoen	Onduidelijk, nader onderzoek nodig
Vissen	Sterfte individuen	Wegvangen van vissen voorafgaand aan dempen watergang Hondenlaan	Nee
WNB: GEBIEDSBESCHERMING			
Locatie ligt buiten Natura 2000-gebied, kans op externe werking	Nader te bepalen d.m.v. AERIUS calculatie	Nader te bepalen	N.t.b.
NATUURNETWERK NEDERLAND			
Locatie ligt buiten NNN, geen externe werking	Geen	Geen	Nee

7.5 VERVOLGONDERZOEK

Voor grauwe kiekendief, kwartelkoning en grauwe gors is nader onderzoek nodig naar aanwezigheid van nestlocaties binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Indien de werkzaamheden invloed kunnen hebben op nesten van deze soorten dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd, waarin wordt onderzocht of de betreffende soort zelfstandig een vervangend nest kan vinden en of de werkzaamheden gevolgen kunnen hebben voor de gunstige staat van instandhouding van deze soorten.

Het verspreidingsbeeld van overige streng beschermde soorten op de ingreeplocatie en binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep is actueel en volledig. Vervolgonderzoek is voor die soorten niet nodig.

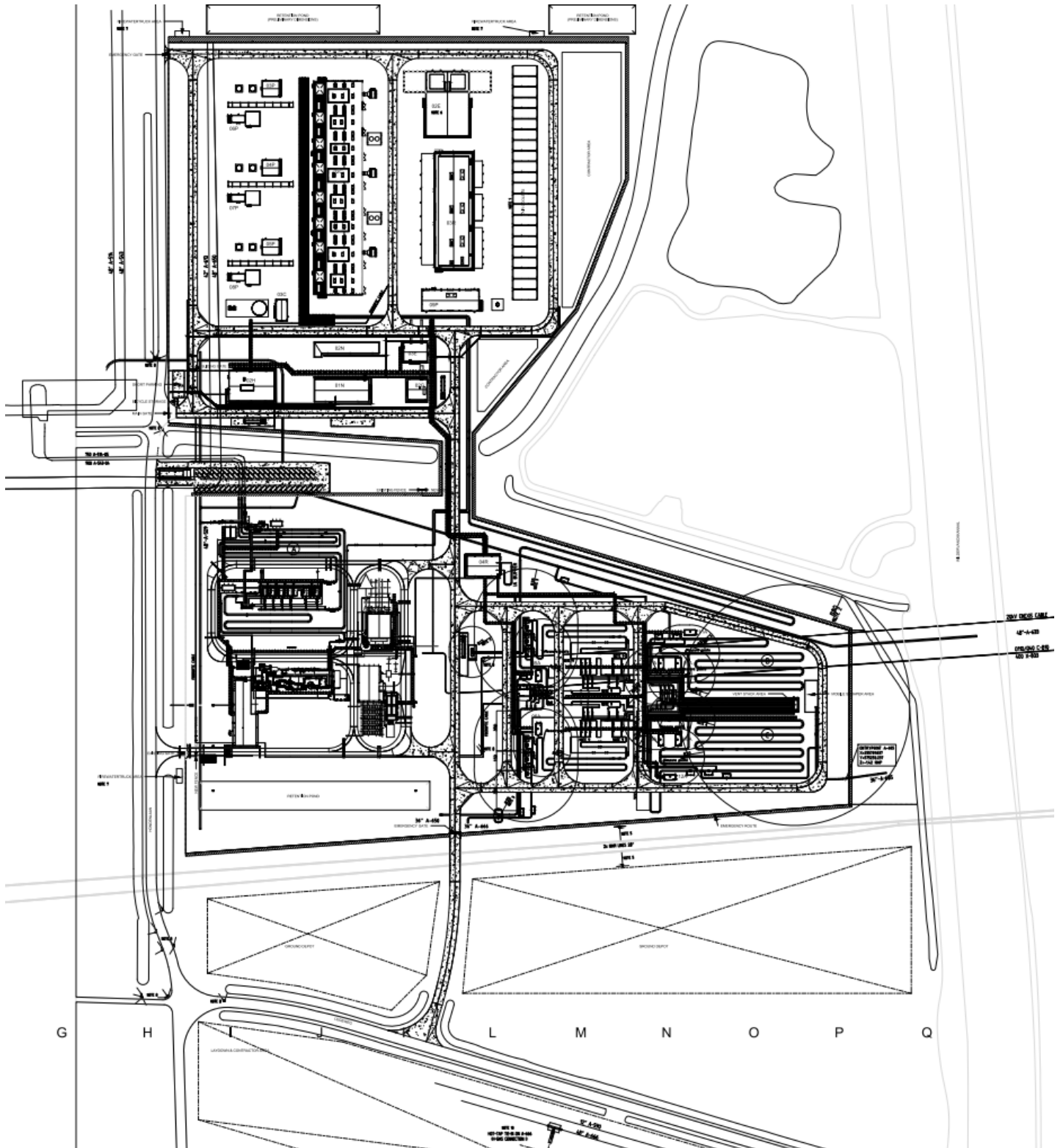
---

8 BRONNEN

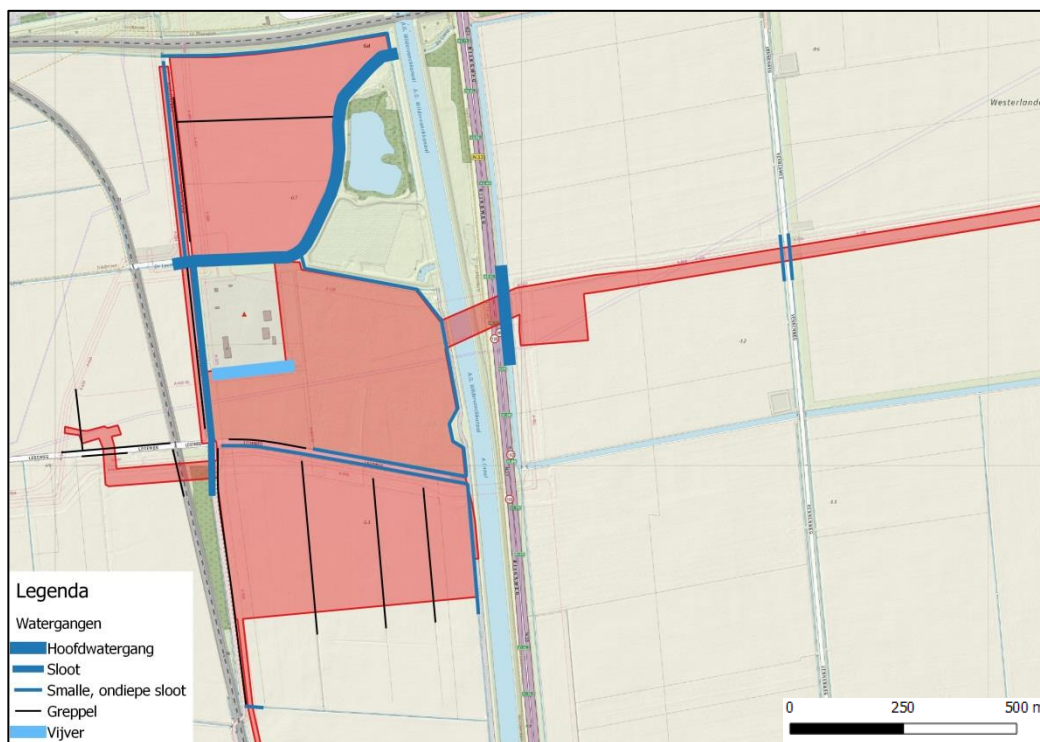
- Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper & P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe; Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980-2007. Profiel Uitgeverij, Bedum.
- Heijkers, D., 2016a. Quick scan beschermde natuur - Uitbreiding N2 installatie Zuidbroek (A-439). Notitie, Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Heijkers, D., 2016b. Quick scan beschermde natuur - Toegangsweg stikstofinstallatie Zuidbroek (A-439); Verbreding Hondenlaan. Notitie, Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Nationale Databank Flora en Fauna, gegevensaanvraag 7 mei 2018.
- Niemeijer B., 2015. Quick scan beschermde natuur. Toegangsweg N2 installatie Zuidbroek (A-439). Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Niemeijer B., 2016a. Quick scan beschermde natuur - DN900 Koppelleiding A-650-01 Zuidbroek. Notitie, Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Niemeijer B., 2016b. Quick scan beschermde natuur. Uitbreiding N2 installatie Zuidbroek (a-439). Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- N.V. Nederlandse Gasunie, 2015. Gasunie Technische Standaard. Constructie Specifieke Grondzaken CSK-14-N. Natuuronderzoek. Versie 1, 15-06-2015.

BIJLAGE 1 BOUWPLAN N2-INSTALLATIE

BIJLAGE 2 LIGGING WATERGANGEN OP INGREEPLOCATIE

Figuur 5. Ligging watergangen op het centrale deel van de ingreeplocatie.

Figuur 6. Ligging watergangen op het oostelijke deel van de ingreeplocatie.

Figuur 7. Ligging watergangen op het zuidelijke deel van de ingreeplocatie.